

Az utolsó tangó Párizsban

Római filmlevél

Sajátos, ellentmondásos helyzet alakult ki *Az utolsó tangó Párizsban* című film körül. Az most már vitathatatlan, hogy a mű az év legnagyobb olasz sikere — külföldön. New York, Párizs és más nyugati nagyvárosok mozijaiban hónapok óta vetítik telt házak előtt. A film hatására Franciaországban valóságos reneszánszát éli az évtizedek óta elfeledett régi tánc, a tangó. De elismerő a szakmai kritika többsége is, a film értékét azok sem tagadják, akik egyébként bírálják egyes mozzanatait. Magában Olaszországban azonban kétséges a mű sorsa.

A bolognai törvényszék fölmentette ugyan a pornográfia vádjáról, de az olasz alkotmánybíróság legújabb elvi döntése alapján a film bemutatását fel kell függeszteni mindaddig, amíg ügyében végleges döntés nem születik. Ez pedig elhúzódhat három évig is. Azonos elbánásban részesült Pasolini *Canterbury mesék* című műve is. Az intézkedéseket a felháborodott tiltakozás hulláma követte. Hiszen a cenzúrának és az adminisztratív eszközöknek ez a bürokratikus amalgámja nemcsak a filmet fenyegeti, hanem minden fajta irodalmi, művészeti alkotást. Végzetes csa-

pást jelent abban a rendszerben, ahol a kultúra ügye elválaszthatatlanul összekapcsolódik a vállalkozás (kiadó, producer) anyagi érdekeivel. Lényegében megfojtja a szabad kezdeményezést. Ezért lett *Az utolsó tangó Párizsban* az olasz kultúra ügyévé.

Ami magát a művet illeti, alkotója az ifjabb olasz rendezői nemzedéknek kétségtelenül egyik legtehetségesebb tagja. Bernardo Bertolucci világhíre Moravia regényének, *A megalkuvónak* megfilmesítésével tett szert. Marlon Brando is ennek ismeretében vállalta *Az utolsó tangó Párizsban* férfi

Marlon Brando és Maria Schneider
— Bernardo Bertolucci: *Az utolsó tangó Párizsban* című filmjében

Martine Brochard és Anne Heywood — A Sant-Arcangelói apácák című filmben. Rendező: Tonino Cervi

főszerepét. Női partnere a tizenkilenc esztendő Maria Schneider: az év felfedezése. Első szerepével berobbant a sztárok élvonalába. A film nyomasztó légkörű, peszszimista hangvételű. Sötét színekkel festi az idősödő férfi és a fiatal lány találkozását, szenvedélyük fellobbanását, gyötrelmes viszonyukat, aztán az utolsó tangót, a tragikus véget.

Bertolucci hívei közül is többen kifogásolják esztétikai szempontból egyes jelenetek erőltetett, kihívó naturalizmu-

Claudia Cardinale — Mauro Bolognini: Szerelmem, Libera című filmjének főszerepében

sát, a cselekvés nyereségét. Maga a rendező így válaszolt a pornográfia vádjára: „Az én fogalomvilágomban a pornográfia nem létezik. Szerintem ez csak az obszcén könyvek kiadóinak és bizonyos filmek producereinek a csalátka. Az én szememben a pornográfia Nixonnak abban a beszédében található, amely igazolni igyekszik a karácsonykor Hanoira dobott bombákat, vagy pornográf a Zöldsapkásokról készített film,

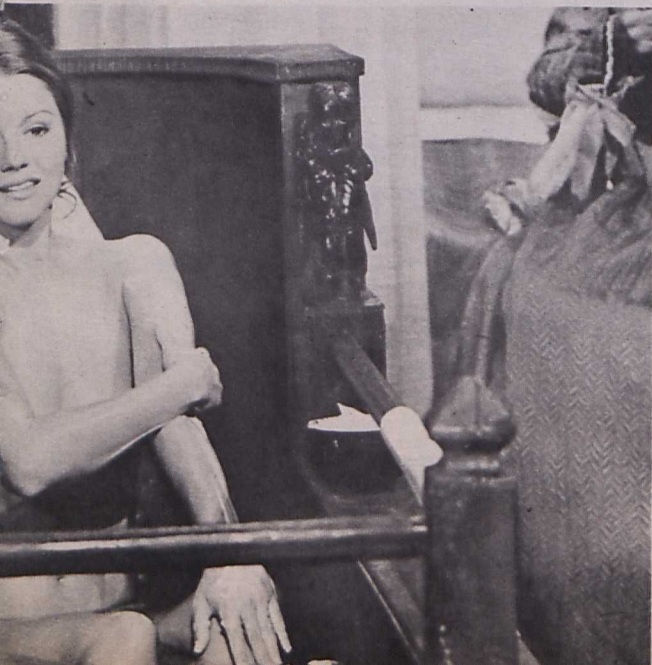
Marlon Brando — Az utolsó tangó Párizsban főszerepében

Jelenet Pasquale Festa Campanile: *La Calandria* című filmjéből

meg effélék. Ez az ordenáré, bántó, izlést sértő stílus.”

Figyelemre méltó, hogy napjainkban, amikor a második világháború után kialakult olasz polgári demokrácia egyik legsúlyosabb válságát éli, milyen tüntetően nyilvánul meg a filmművészet politikai elkötelezettsége. Különösen hangsúlyozandó, hogy az eszmei telítettségű, politikai mondanivalót tartalmazó művek közül nem akad egyetlen egy sem, amely ne a balol-

dali szellem jegyében fogant volna. Nem egyenletes a megközelítés módja, a művészi igényesség, a színvonal, a gondolati tisztázottság. De szép számmal akadnak bátor, aktuális, élesen antifasiszta alkotások.

Hagyományos módszere az olasz filmművészetnek, hogy történelmi példákon fejezi ki mondanivalóját. Ebben a sorozatba tartozik Tonino Cervi új filmje,

Agostina Belli — Campanile: La Calandria című filmjében

amelynek címe *A Sant'-Arcangelói apácák*. 1860. szeptember 7-én, miután Garibaldi nápolyi bevonulása nyomán összeomlott a Bourbonok dél-olaszországi uralma, a Monte Olivetón egy kis nyomdában kinyomtatták azt az írást, amely addig illegálisan „Az olaszok titkos könyve” címmel forgott kézről kézre. A könyv egy háromszáz évvel korábbi krónikát tartalmazott. A Bajano melletti Sant'-Arcangelo kolostor apá-

Anne Heywood *A Sant'-Arcangelói apácák* című filmben

Anne Heywood és Luc Merendá *a Sant'-Arcangelói apácák* egyik jelenetében

cáinak életéről számol be. A rendkívüli értékű kézirat jelentősége nem abban rejlik, hogy vázolja a kényszerű özszezárttság következtében fellépő fizikai és pszichikai eltorzulásokat. A krónika pontosan tükrözi azokat a társadalmi kényszerűségeket, amelyek a különböző osztályokból származó fiatal nőket zárdái életre ítélték. Kultúrpolitikai és irodalmi értékére jellemző, hogy a későbbiekben olyan elmék figyeltek fel a kéziratra, mint Stendhal és Benedetto Croce. Stendhal egyenesen kijelen-

Maria Schneider és Marion Brando Az utolsó tangó Párizsban című film egyik jelenetében

tette, hogy aki ismerni akarja az igazi olasz történelmet, annak el kell olvasnia ezt a krónikát. A film híven igyekszik életre kelteni az egykori léghőrt. Célja az obskurantizmus, a szellemi, lelki terror elleni harc.

Claudia Cardinale alakítja a főszerepet a *Szerelmem, Libera* című filmben. A történet főhőse, Libera anarchista leány, aki a harmincas években felveszi a harcot a fasizmus ellen. Férjével a hegyekbe vonul a második világháború alatt és a partizánokhoz csatlakozik, majd 1945 után a fasizmus

maradványai ellen folytatja a küzdelmet. A film rendezője Mauro Bolognini, akit a magyar közönség a *Szép Antonio* rendezőjeként ismert meg.

Végül sok hasonló, sikerült kísérletet követve a klasszikusokhoz nyúl vissza Pasquale Festa Campanile rendező, amikor Bibbiena komédiáját, a *La Calandria*-t filmesítette meg. Pergő ritmusú, borsos, mulatságos reneszansz játék táru a néző elé olyan komédiákkal, mint Mario Scaccia, Agostina Belli és Barbara Bouchet.

KLAUS RÜHLE